

Observatoriul este de două ori în septimana, mărurea și sambătă.

Prețului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lăintrulu monarhie pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere mărure garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Nr. 25.

Sibiu, 28/9 Aprile 1879.

Anulu II.

Deschidere de prenumeratiune dela 1/13 Aprile a. c.

Acei domni abonati cari s'au prenumeratu la „Observatoriulu“ numai pre câte trei luni, adeca până la 31 Martiu st. v., sunt rogati a'si innoi abonamentulu pe 1/13 Aprile, pentru-că se nu li se curme espeditiunea diariului.

Prețulu pe 3 luni până la 30 Iuniu st. v. este numai 2 florini val. austriaca, éra pe următoriele 9 luni până la 31 Decembre 6 fl. În afara unde porto postei este duplu, diariulu nostru costa 22 franci pe 1 anu întregu, 11 franci pe ½ anu, sau în valuta austriaca 10 fl. pe 1 anu, 5 fl. pe ½ anu.

Precum amu anuntiatu de repetite-ori, prețulu se potu transmite în bilete de banca austriaca, sau în bilete ipotecarie romanesci, sub cuverta sigilata în regula, sau prin mandate (asemnatiuni) postali.

Tóte abonamentele se adressé dia de a dreptulu la Redactiunea „Observatoriului“ în Sibiu, piat'a mica Nr. 27.

În capital'a București abonamentele se facu și la librari'a J. Szöllösy în piat'a teatrului.

În Craiova onoratu domnu professoru Sim. Mihalescu avu bunatate a luá asupra'si primirea și inaintarea de abonamente.

Espeditiunea de aici din locu se face cu mare precisiune; cu tóte acestea totu se intempla unele neregularitati pe la posta; noi implinim cu tóta placerea ori-ce defecte, numai se ni se arate în 8 zile, computate din diu'a în care ar fi trebuitu se ajunga cutare Nr. la adres'a lui.

Redactiunea.

Date statistice despre romani.

Sunt aprópe 80 de ani, de candu unii istorici și geografi unguri și germani, dau espressione dorerei lor, că anume în marele principatu alu Transilvaniei, romanii se inmultiescu prea preste mesura tare; prin simpl'a propagare firésca, fóra că se tréca încóce romani din Romani'a, precum dorise și voise imperatulu Iosifu II din partea sa. Literatii romani cá de ani 30 încóce, cercetandu si ei mai

de aprópe au constatat, că în adevéru noi ne-inmultim pe cale firésca, în realitate inse nicidecum nu suntemu asia multi, precum ar urmă se fimu dupa proportiunea dintre nasceri și morti. Caus'a éste sciuta: necurmat'a migratiune a romanilor ardeleni de pre la tóte marginile meridionali și orientali, în Romani'a, dela passulu Vulcanu, respective districtulu Hatiegu, de-a lungulu până la Brasiovu, Oituzu și dincolo spre Moldov'a până în districtulu Nasaudului.

Dela dualismu încóce tactic'a politiciloru magiari se schimbá cu totulu. Astadi geografice și statistice lor, în locu de a se mai plange de multirea romanilor, tocma din contra afla, că ei se inpućinédia neincetatu, prin nasceri mai pucine și prin mortalitate mai mare. Pentru că se'si deslege problem'a, dñii statistici îmbina, gruppédia și sucescu cifrele cu multa arte, în cătu stau se le franga cerbicea. Unu nou maiestru în falsificarea datelor ni se presentá mai de curendu în onorabil'a persóna a lui Carolu Keleti, care se titulédia statisticu. Dupa acestu erou de cifre va fi mare lucru, daca poporulu romanesc va mai esiste cá poporu compactu înca o sutisióra de ani, candu apoi statisticii au se'i cante Requiem aeternam (Vecinic'a pomenire).

Numeratur'a din urma dela 1 Ian. 1870 nu a fostu suferita a se face dupa nationalitati, ci numai dupa confessiuni; asia fantasiei ddloru 'ia remasu locu largu. Din intemplanie, nationalitatea nóstra coincide și óresicum se copere binisioru cu cele doué confessiuni romanesci asia, în cătu daca vei sci numerulu sufletelor dela ambele confessiuni, vei afla usioru și numerulu romanilor. Nu tóte diecesele au schematisme și anume la cele greco-orientali lipsescu spre daun'a prea simtita a totului. Noue inse ne successe a castigá unele date autentice, din a. 1877, care se potu luá de temelie la unu recensémentu aprópe exactu, cá-ci adeca în acelu anu numerulu sufletelor éra

In archidiece'sa gr.-orientale (Sibiu)	674.526
In dieces'a Aradului	477.531
In dieces'a Caransebesului	342.376
Adaoge partea romanésca din Bucovin'a	230.000
Sum'a : 1,724.433	

La acésta suma n'are decâtu se adaoge cineva numerulu sufletelor gr.-catholice, pe care le poté

afla în schematismele diecesane thiparite în anii acești din urma. Asia de ex. în schematismulu archidiece'sanu dela Blasiu, esitu pe anulu 1876 aflamu numerulu sufletelor de 370.132.

Schematismele mai noue din cele trei diecese gr.-catholice romanesci dela Oradea, Gherla, Lugosiu, nu le avemu la indemana în acestea momente; se scie inse, că adaogéndu la sumele susu aratate înca și numerulu poporulu din acestea, cum și numerulu ostasilor de nationalitate romana căti se afla în servitiulu activu alu armatei, în fine pe multimea de romani remasi la desfacere prin comunele amestecate, sub jurisdictiunea eclesiastica serbésca și sub cea rutenésca, se implinesce frumosu numerulu de trei millióne romani.

Aci inse, cestiunea éra numai, daca romanii se multiescu sau scadu la numeru. Dupa tóte datele statistice mai vechi, natiunea romanésca mergea crescéndu binisioru la numeru, de si nu în proportiunea escessiva a locuitorilor Germaniei, cari se multiescu mai tare decâtu tóte celelalte popóra europene; dara dela dualismu încóce sunt semne, că noi în adevéru nu ne mai inmultim cá până în anulu 1866. Asia de ex. în Archidiece'sa și în cele doué diecese romanesci gr.-orientali, nascerile în a. 1877 au fostu numai 58236, éra mortalitatea de 56.403, asia dara multirea ar fi fostu numai de 1733 suflete, care la 1,494.433 suflete este în adevéru fórté pucina. Dara si cununiile în acelasu anu au fostu numai 11.721 de parchi, candu din contra, tocma si în anulu precedente 1876 fusesera cu 933 mai multe, éra nascerile cu 1618 mai numeróse decâtu în 1877.

Causele acestei scaderi, precum speramu, transitorie, sunt la lumin'a dilei. În acești vreo 6—7 ani din urma în Ungari'a și Transilvani'a nici-o nationalitate (rassa de ómeni) nu s'a mai inmultitu în proportiunile de mai înainte. Populatiunea luata în generalu se multiescu și acuma în acestea tieri, dara în proportiuni mai mici decâtu între anii 1850—1870.

Ómenii despoiati, remasi flamendi și golani, nu se însóra. Cium'a betiei, totu asia de rea cá si cium'a camatariei, sau si mai rea, pe langa ce saracescu pe locuitori, apoi le curma și poterea generatória. Anghin'a diferica a decimatu în multime de comune până la atáta, cătu în unele abia au mai remasu prunci dela 7 ani în josu. În

Foisiór'a „Observatoriului“.

Cairolu séu devotamentulu pentru patria.

de: Petra-Petrescu

(Urmare și fine.)

Urmá pacea dela Villafranca. Cairolu se 'ntorcu acasa. Sicilianiloru inse nu le pasá nimicu de conclusiunile diplomatice a le pácii, si în 1866 se radica de nou asupra Bourboniloru. Garibaldi le sari 'ntr'ajutoriu cu 800 voluntari. Cu densulu érá si Benedetto si Enrico Cairolu. Benedetto aduse cu sine 170 voluntari, unu contingentu, cum n'a prestatu alta cetate. Acésta éra merituulu lui Benedetto.

Înainte de rescolarea sicilianiloru intr'una de dile Benedetto întrebá pe mama-sa, déca ii este permisu a se departá pe cateva zile. Unde vrei se mergi, ii díse acést'a? La proprietátile nóstre de la „lago magiore“ respunse elu. Mam'a gáci pe jumetate intentiunea lui, dar tacú si ii díse adio. Benedetto se duse la Genu'a la Garibaldi. Adelaid'a incredintiandu-se de scopulu lui Benedetto dea luptá impreuna cu Garibaldi, plecá la Genu'a se'si mai véda fiulu înc'odata. Nu m'ai stimatu ii díse ea, fiindu ca nu aveai încredere în mine. Fiulu adencu emotionatu strinse mam'a mamei iubite la pieptu si o privi plinu de admirare și veneratiune. Iérta-me, díse elu, tu patimiai si m'am temutu se nu te superu si se ti-marescu suferintiele, dar numai din iubire catra tine. Iertare! de nu veniai tu, me grabiamu eu la tine plinu de încredere în tari'a sufletulu teu!

În 15 Maiu se 'ntemplá lupt'a de la Calatafimi, în care Enrico cu alti patru amici cucerira unu tunu de la contrari. Dupa lupt'a acésta, cea mai însemnata a legendarei „mii de la Marsal'a“ Garibaldi strigá cu entusiasmu: tráiesca Cairolu si Paviani. La 27 Maiu se luptara garibaldianii langa Palermo. Benedetto fú lovit

de unu glontiu în picioru, ér Enrico la frunte. Ambii remasera greu raniti. Palermo fú cuprinsu, dar acum nici unu Cairolu nu se aflá în cet'a luptatoriloru pentru unitatea Italiei. Acum, díse Luigi catra mama sa, nu me vei mai oprí d'a plecá si eu, campulu de batalia nu poté remané fara unu Cairolu. — „Si apoi, mam'a ta, mirés'a ta?“ — „Acești doi ángeri me voru iubi si mai multu, déca mi-voiu implini detori'a de cetatiénu.“ Elu facú onóre numelu seu, luptandu-se totu de un'a în fruntea atacuriloru. În urma, atacatu de nisce friguri perniciose, mori la Neapolea. Elu fú alu doilea fiuu, ce se aduse mortu mamei.

Neapolea érá cucerita. Italiei unite ii mai lipsea Rom'a.

Benedetto si Enrico se insanetosiara si traiau în Gropello retrasi, candu, în 1862, Garibaldi isi desfasiurá de nou standardulu în contra statulu papalu. Planulu nu reusi. Garibaldi si Enrico devenira captivi.

Lupt'a din 66 aflá éra pe toti Cairolu înca în vieția cu arm'a a mana: Benedetto cá colonelu, Enrico, maioru, Giovanni cá oficiar. Strigatulu: „Roma o morte“ se întinse preste Itali'a întregá. Betranulu erou Garibaldi se pregatea de lupta. Gubernulu italianu se temú inse de ingerintia franceza si arestá pe Garibaldi în Sinalunga. Atunci revolutionarii venira la o ideia desperata. Dé-óra-ce Rom'a nu o poteau cucerí din afara, decisera a o ataca din lăntu. Se facú o conjuratiune cu scopu d'a transportá în cetate arme, cá cetatienii, radicandu-se cu aceste, se alunge pe soldatii papali si astmodu se elibereze cetatea. Dar cine se iá asupra-si sarcin'a cutezatóre, d'a se pune în frunte, cine altulu, de catu Cairolu? Benedetto remase acasa la mama-sa, ér Enrico si Giovanni aduna în giurulu lor 70 feciori, iau cu sine mare cantitate de arme si munitiune, se punu pe o barca si în nóptea de 22/23 Octobre, plecá spre Rom'a. Din cetate inse conjuratii nu le esira înainte. Devotatii patrioti nu desperara, isi propunu se incerce si a dóu'a nópte, preste dí se retragu în cas'a unu pazitoriu de vii, numita vignagloria.

Cum, cum nu, pana astadi nu este lamuritu destulu, ca aici au fostu descoperiti. Lupt'a între densii si trup'a de zuavi si gendarmi papali, cari ii întreceau pe de optu ori cu numerulu, a duratu óre întregi, în fine totu au trebuitu se se predea. Enrico cadí mortu lovit de unu glonte, ér Giovanni capetá mai multe rane, în urm'a caror'a, la 1869, isi dete sufletulu în etate de 26 ani. Precum mai 'nainte fratele seu celu mai mare mori cu „Itali'a“ pe buze, asia ultimulu seu cuventu a fostu „Rom'a.“

Dorerea ce o semti mam'a Cairoliloru, o inpartasi Itali'a întregá. Provedinti'a inse ii permise a ajunge se véda Rom'a de capitala a Italiei, apoi mori în 17 Martiu 1871 plansa de tíer'a întregá, pentru a carei eliberare si-a tramisu pe toti cincii fiu în gur'a mortii, din care numai unulu a remasu în vieția.

Unii italiani asemenara pe Adelaid'a cu Niobe, altii cu mam'a Grachiloru. Poetii cei mai celebrii o cantara în inspiratiunile lor. Se facú o colecta de contribui benevole pentru unu monumentu corespundietoriu, care i se si radica la 1875 în cimiterulu din Gropello. Desvelirea statuei de marmore — în marime naturala — se celebrá cu cea mai mare pompa, participandu poporu si reprezentanti de corporatiuni de prin tóta Itali'a. Érá o adevérata festivitate nationala.

* * *

Matróne române, fice ale poporulu meu, luati exemplulu de la mam'a Cairoliloru, de la acésta femeia sublima si sánta! Voi aveti în manile vóstre viitoriulu unei natiuni întregi; nu uitati, ca de la voi depinde totulu. Fóra concursulu vostru tóte încercárele ne-arú fi desierte. De aceea, pe fii, laptati-i la sinulu vostru cu laptele virtutii, alu patriotismulu, alu devotamentulu, alu libertátii si, mai pre susu de tóte, alu nationalismulu. Atunci, vina asupra nóstra ori-ce sórte, încerce-ne ori ce suferintie, triumfulu ne va fi asiguratu, si voi, pentru sánt'a-ve missiune, veti remané nemorítóre!

unele regiuni cununi'a e inpreunata cu taxe enorme, in câtu junii isi perdu curagiulu de a se casatori. Alti s'aru insurá, daca aru sci cá nu'i voru luá „la catane“. Regulele higienice (de sanetate) nici chiaru pe la orasie mai mici nu sunt cunoscute nici dupa nume, si poti vedé inca si medici trecédu prin ulicióre strimte, cum tinu batist'a la nasu, candu le cauta se mérga la bolnavi prin balti inputite, preste gunóie din vinarsarii, pe langa cani si alte mortatiuni pestilentiali. Case cu ferestrii mici si niciodata deschise.

Cu tóte acestea si alte calamitati mari de natur'a acestora, noi cutediamu se afirmamu, cá populatiunea romanésca totu este mai mare si decâtu acea conscrisa prin cleruri, chiaru si in casu candu s'aru subtrage din numerulu totale cei vreo 80 mii de tígani. S'a observatu adeca in mai multe comune si inca din cele mari, curatu romanesci, cá in ani anumiti conspectele parochiloru arata unu numeru multu mai mare de baptisati, decâtu este alu mortiloru, candu colo, sum'a totale a sufleteloru din comun'a bisericésca intréga se presenta totusi mai mica decâtu a fostu in anulu precedente. Causele acestei neregularitati culpabile sunt érași cunoscute, si este curatu numai de datori'a protopopiloru si a consistórieloru, cá se smulga pén'a din man'a unoru parochi cá aceia, carii isi numera poporenií fóra a se miscá din locuinti'a propria, fóra a'i numerá din casa in casa, fóra a computá si pe cei dúsi la economi'a de vite in Romani'a, si pe cei luáti la óste. Se scie si un'a alta cauza a neregularitatiei, cá-ci ea este, precum se dice, unu secretu publicu; noi inse totu nu voimu se o spunemu.

Mai in susu se observá, cá in diecesele greco-orientali romanesci lipsescu schematisme (celu pucinu noi nu am vediutu nici-unulu). Dupa alte informatiuni, statulu intregu alu clerului se pune in evidéncia asia: In archidiecese: 1 archimandritu, 2 protosincelli, 26 protopopi, 19 administratori protop., 883 parochii, 94 administratori de parochii, 81 capellani, 2 diaconi. La 674.526 suflete.

In diecesea Aradului cu districtulu Oradei: 1 archimandritu, 16 protopopi, 3 administratori protop., 612 parochi, 208 administratori de par., 36 capellani, 1 diaconu. La 477.531 suflete.

In diecesea Caransebesiu: 1 protosincellu, 9 protopopi, 1 administratoru protop., 421 parochi, 16 administratori de parochii, 35 capellani, 5 diaconi. La 342.376 suflete.

Revista politica.

Sibiu, 8 Aprilie st. n. 1879.

Parlamentele dualistice si-au luat vacantie de Pasci. Mai inainte inse de a se desparti deputatii dietei din B.-Pest'a, pentru cá se plece spre caminele loru, deputatulu Gabrielu Baross, unu slovacu desnationalisatu si póte si pentru aceea unu siovinistu fanaticu, au inaintatu in calitatea sa de raportoru alu sectiunei pentru instructiune, la presidiulu dietei raportulu seu asupra faimosului si fatalului proiectu de lege pentru invetiamentulu obligatu alu limbei magiare. Acestu proiectu, fara de a mai trece prin sectiuni, va fi supusu la debatare in plenulu dietei, indata la redeschiderea ei dupa serbatori, care se dice ca va fi pe la 26 a lunei curente.

Demissionarea d. Ghycy din postulu seu de presiedinte alu dietei unguresci si depunerea mandatulu seu de deputatu este unu faptu, ba potemu dice unu evenimentu politicu de o insemnatate nicidecum secundara, care ar trebui se indemne pe compatriotii sei si in prim'a linie pe gubernulu ungurescu a meditá cu mai multa seriozitate asupra starei lucrurilor din regatulu St. Stefanu. Este cunoscutu, ca betranulu si venerabilulu patriotu magiaru Ghycy, care dupa Deak este astadi celu mai poporalu barbatu de statulu Ungariei, candu s'au decisu a-si fusioná partid'a sa cu aceea a tiszaiiloru séu a asia numitoru „tigrí“ si candu s'au decisu a primi dificilulu, consumatoriulu si spinosulu postu de presiedinte alu dietei unguresci, a comisu un'a din acele metamorfoze politice, care astadi se paru a fi mai in tóte statele parlamentare la ordinea dilei si carora li s'a datu sonorulu titlu de coalitiune a partideloru. Ghycy adeca si partisanii sei, caril pe catu tempu a traitu Deak au escelatu in opozitiunea loru sistematica si din principiu contr'a inpacarei din 1867 si contra sistemulu dualisticu, s'au simtitu indemuati a 'si parasi programulu si stindardulu loru si adoptara pe acela alui Tisza, crediendu póte ca asia voru potea contribui la inpacarea partideloru si la pros-

perarea patriei loru. Dar' urmarea le proba, ca ei s'au amagitu si astadi vedemu pe betranulu Ghycy parasindu fotoliulu de presiedinte, cu anim'a infranta, desamagitu, desgustatu pana in adenculu sufletului, depoporarisatu, consumatu si obositu, pentru cá retragendu-se de pe ingrat'a arena parlamentara se'si petréca restulu viatiei sale inaintate in liniste si contemplatiuni dureróse. Candu d. Ghycy si-a renegatu trecutulu, si a parasitu principiile si programulu seu de si negativu, dar' totusi respectatu de adversarii si compatrioti sei, pentru-cá se se punu pe lunecosulu terenu alu transactiuniloru si alu oportunitatii, — atunci densulu a imitatu pe Curtius, dar' a fostu mai pucinu ferice cá acela, pentru ca prin sacrificiulu seu patri'a si natiunea sa n'a beneficiatu nemica, ci din contra a suferitu o mare perdere in original'a si inpunetórea individualitate a fostului presiedinte, acarui influentia si autoritate a fostu paralisata si eclipsata prin lupt'a inversiunata a partideloru militante din diet'a unguresca. Acésta a fostu sórtea lui Deak alui Eótvös si acuma alui Ghycy. Nu vá mai trece multu si de aceeași sórte voru fi partasi si cei doi corifei atotpoternici de astadi ai unguuriloru adeca: comitele Andrásy si d. de Tisza, cari desconsiderandu vocea ratiunei si inabusindu pe aceea a natiunei loru, alérga dupa fantome care le magulescu vanitatea si se aruncara in unu curentu de aventuri alu caroru sfirsitu nu póte fi altulu decâtu desamagire, ruinare totala si unu diluviu politicu, pre langa care celu elementaru dela Szeghedin se póte considerá numai cá unu avertismentu prealabilu.

Profunda si deprimatóre a fostu impressiunea ce a facutu cuventarea pe care a tinut'o ministrulu de finantie bar. de Pretis in diu'a de 2 Aprilie in Reichsratulu din Vien'a cu ocasiunea desbaterei budgetare. Ea a fostu cu atatu mai sensationala ca a fostu tinuta din partea unui membru alu cabinetulu austriacu, acuma in ajunulu noveloru alegeri parlamentare. Ministrulu a declarat, ca fatia cu situatiunea in care se afla monarchi'a, nici vorba nu póte fi despre o reducere a budgeteloru si ca pentru coperirea loru densulu nu cunósce si nu are la dispositiune altu midiulocu, decâtu urcarea inopositeloru, pentru ca déca s'ar potea vorbi despre reduceri, apoi acestea nu s'aru potea face decâtu numai in platile functionariloru subalterni. Cá unu altu presentu si surprindere de serbatorile Pasciloru, popórale monarchiei audira de pe budiele ministrului de finantie austriacu, ca gratie intieleptei administratiunei de care se bucura, Austri'a si-au secatu tóte resursele si ca au ajunsu la acelu punctu fatalu, incatu statulu nu isi mai póte coperi cheltuelele din prisosulu muncei si averei cotribuabililoru sei, ci ca elu trebuie se atace chiaru capitalulu loru. Acésta o dice acelasu ministru de finantie, care dupa catastrofa finantiara din 1873 promisese ca „Es wird schon besser werden!“ ca adeca starea finantiara a statului se va indreptá, si care acúsá pe opozitiunea ce avea curagiulu a espune in parlamentu si in delegatiuni si a probá prin cifre starea decadiuta si deplorabila a finantieloru monarchiei, ca ea este nepatriotica, si ca pentru cá se satisfac passiuinei sale, discreditédia monarchi'a in afara.

Acésta o facu acuma insusi ministrulu de finantie in ajunulu ocupatiunei micste a Rumeliei orientale, la care dupa cum se dice, Austro-Ungari'a de-ocamdata va participá cu unu contingentu de 10.000 soldati, pentru cá apoi aceea se se inmultésca la vre-o alte 300.000, precum au crescutu cele 2 companii, cu care voiá comitele Andrásy se ocupe Bosni'a si Hertiegovin'a.

Dar' de acésta se nu ne dóra capulu, pentru ca eata ce ne descoperi intre pahara ambasadorulu austro-ungaru din Londonu comitele Károlyi cu ocasiunea unui toastu tinutu la unu banchetu din Londonu. Ambasadorulu nostru dise:

„Presenti'a mea aicea cá ambasadoru alu M. S. imperatului Austriei, alu amicului si aliatului Angliei, este o proba visibila a acelu evenimentu istoricu. Fapt'a implinita este o confirmare a vechieloru legaturi de amicitia, care tinu strinsu legate acele doue tieri, care si-au sigilat fratietatea loru de arme pe atatea glorióse campuri de bataia din trecut. Bun'a intielegere intre Angli'a si Austro-Ungari'a fara indoiala ca va contribui la evitarea unui resbelu, éra nici-decum la erumperea lui. Interesele reciproce a doue tieri sunt astadi o basa cu multu mai sigura pentru o actiune comuna, decâtu cea mai perfecta aliantia ofensiva si defensiva. Asemenarea si identitatea scopurilor legitime ale Angliei si Austriei continua deci a consolidá aliantia nesubsemnata, care se basédia pe interesele reciproce ale ambeloru tieri si

care aliantia a fostu incheiata de catra doui mari barbati de statulu, si care a fostu incuviintata din partea a doui augusti suverani.“

Din cele ce ne spune toastulu de mai susu aflamu deci, ca monarchi'a nóstra a incheiatu o aliantia cu Angli'a, basata pe interesele reciproce ale ambeloru aceste doue state. Déca este asia, apoi de bani-se nu ne mai dóra capulu, ca putrédu de bogat'a Angli'a mai are inca multe milióne, pentru cá se ni le dea noue cá subsidii séu cá inprumutu fara terminu si fara procentu, numai noi se tramitemu cateva sute de mii de soldati la Rumeli'a orientala si la Novi-Bazar, pentru cá se apere interesele reciproce ale ambeloru state aliata. Si óre pentru ce nu? Monarchi'a nóstra si asia suferu de o poporatiune prea désa (?), si apoi o astfelu de aliantia a mai fostu incheiatu Austri'a si pe tempulu resbeleloru cu Napoleonu celu mare.

Alianti'a, séu déca voimu tégulu este incheiatu si o fapta implinita, precum ne o spune insusi ambasadorulu austro-ungaru. Dar' óre ce voru dice la acésta atatu de multu serbatoritií nostrii aliati din Berlinu si din St. Petersburg? Se fi muritu óre asia fara de veste aliantia, celoru trei imperati, acea aliantia care au fostu sigilata de repetite-ori prin sarutarile cele mai fierbinti si mai fratiesci ale celoru trei aliati imperiali? Cine scie?!

Romania.

Patriotismulu natiunei romane infaciosiatu prin date statistice.

(Urmare.)

Cá se potemu afá de corespundu in realitate pe deplinu aceste date statistice cu sumele constatate, in virtutea legii pentru plat'a requisitiuniloru din 6 Maiu 1878, de catra comisiunile ad hoc din judetie, insarcinate a revisui, a verificá si a liquidá chitantiile de requisitiune, s'au cerutu ministerului de Resboiu cá se comunice formalu sumele exacte de despagubire, ce s'au potutu constatá definitivu de cátra comisiunile judetiene de liquidare. Cu acésta sub No. 10.723 din 6 Novembre 1878, ministerulu de Resboiu ne face cunoscutu cá sumele constatate pana la 1 Nov. sunt de lei 8.752.968 ér' dupa informatiunile primite dela comisiuni, crede cá sumele in intregulu loru nu voru trece preste lei 11.125.623. In acestu casu ar resultá in mai pucinu sum'a de lei 101.475.

Mai multe inse din chiaru sumele constatate definitivu de comisiunile de liquidare sunt supuse a fi scadiute neaperatu in parte de catra serviciulu comptabilitatii din ministerulu de Resboiu, pentruca nu tóte comisiunile de verificare au lucratu conformu art. 10 din regulamentul legii pentru plat'a requisitiuniloru, care prescrie categoricu, cá tóte despagubirile din chitantiile de requisitiune se fia reduce la pretiurile fixate prin tarifele anuale, publicate prin Monitoru; cu tóte aceste, in vedere cá n'au terminatu inca a loru lucrare comisiunile judetiene de liquidare, si cá sunt póte obiecte requisitionate mai alesu de catra comandantii corpuriloru de trupe, fara se se fi indeplinitu tóte formalitatile cerute, care totusi urmédia a se plati conformu art. 11 din regulamentu, noi credemu se potemu afirmá, dupa cum amu calculatu aproximativu, cá despagubirile tóte nu voru intrece, in cifre rotunde sum'a de lei 12.000.000. Diferenti'a ce va resultá, fia in minus fia in plus, din sum'a de lei 11.227.098, va purcede mai cu séma din dreptulu ce s'au recunoscutu prin art. 10 din legea comisiuniloru judetiene de liquidare de a rectificá lucrarile comisiuniloru comunale de requisitiune. Acea diferenti'a inse, dupa cum se vede, va fi relativu neinsemnata in fatia cu sumele din tabel'a sub No. 20 ér' a nóstra munca indelungata de doi ani aprópe, cá se potemu constatá sistematicu si cátu mai exactu posibilu in tabelele alaturate tóte operatiunile de requisitiunile din tíera, a fostu pe deplinu resplatita prin adeverat'a satisfactiune ce amu simtitu, candu amu luat cunoscintia despre resultatulu aproximativu comunicatu de comisiunile judetiene de liquidare, resultatu care de felu nu difere in modu simtitoriu de sumele constatate de noi prin administratiune.

Tabelele, in numeru de doue-spre-diece despre ofrandele primite de Statu pentru trebuintele armatei Romane sunt alcatuite dupa sciintiele lunare, ce s'au comunicatu oficialu din judetie ministerului de Interne pe bazele instructiuniloru circulare sub No. 15.744, publicate in Monitoriu Oficialu din 12 Iuliu 1877. Ele coprinde in generalu intrég'a misicere a ofrandeloru ce s'au oferitu Statului d'a dreptulu in timpu de siésespre-diece luni, Aprilie 1877 — Augustu 1878.

Inca din lun'a lui Aprilie 1877, s'a tramisu formalu fia-carei prefecture de judetiu câte unu registru cu matca pentru regulat'a inscriere a ofrandeloru; ér' pentru despoierea aceloru registre, cum si pentru constatarea tuturor ofrandeloru primite directu de cátra autoritatile din tíera, s'au formatu in fiacare judetiu câte o comisiune ad hoc, compuse de cincí persóne: prefectulu judetiuului, presiedintele tribunalulu, primariulu din capital'a judetiuului, casariulu judetiuului si unu membru din comitetulu permanentu alu consiliulu judetianu.

Darulu celu mai scumpu care s'a datu, in cursulu resboiului actualu, pentru trebuintele militare sunt lei noi una suta de mii, oferiti de Capulu armatei Romane si Domnu de sine statatoru alu tíerei, Mari'a Sa Regala Carolu I.

Natur'a si numerulu ofrandeloru mai insemnate, primite de a dreptulu de Statu, sunt: Sum'a de lei noi

1.639,798 bani 52 (din acestu totalu, lei 1.212,661 bani 50 s'au daruitu anume pentru cumperare de arme; éra acestu numeru reprezentat sumele primite până candu s'a pusu acést'a publicatiune sub thiariu in Decembre 1878); — Vite, 6,724 (3,543 berbeci si oi; 1,290 boi si vaci; 1,882 cai si epe; 7 porci, 2 bivoli); — Pastrama si carne, 2,069 kilograme (1,624 ocale); — Grâu, 746 hectolitri (110 kile); — Pani si gatele, 91,436; — Pesmeti, 7,217 kilograme (5,665 ocale); — Faina si malaiu,¹⁾ 33,736 kilograme, (26,482 ocale); — Porumbu 3,769 hectolitri (555 kile); — Orédiu, 637 kilograme (500 ocale); — Grisu²⁾ 131 kilograme (103 ocale); — Fasole si alte legume uscate, 2,546 hectolitri (372 kile séu 148,800 ocale); — Legume verdi, 3,374; — Brandia si casicavalu, 47,244 kilograme (37,086 ocale); — Sare, 2,753 kilograme (2,176 ocale); — Vinu, rachiu si rumu, 934 butile si 470 hectolitri 78 litri (3,648 vedre); — Ordiu 1,256 hectolitri (185 kile); — Ovesu, 354 hectolitri (54 kile); — Islaz,³⁾ 57 hectare (39 falci séu 113 pogóne); — Fenu si paie, 42 clai si capitie, 432 cara si 90,956 kilograme 71,400 ocale); — Lemne de che-restea, 1,045; — Stie, 11,000; — Lemne de focu; 536 metri cubici (71 stanjini); — Carbuti 1 tona 786 ocale); — Varu, 2,544 kilograme (1,997 ocale); — Trasuri, 205; — Hamuri, 190; — Capestre, 196; Saci, 4,144; — Tutunu 1 sacu, 2 cuthii, 3,738 pachete, 1,077 kilograme (845 ocale) si 14,500 tigari; — Chartia de tigari, 5 cuthii si 666 carticele; — Cojóce 2,332; — Flanele, 2,992; — Rogojini, 277; — Scama, 2,554 kilog. 451 grame (2,005 ocale); Fesie si alte obiecte de legatu ranile, 10,967 (3,288 fesie; 3,472 compresse; 1,926 fiituri; 892 triangle; 372 carele;⁴⁾ 1,017 carpe); — Rufe, 23,750 (7,312 camasi; 4,679 parchi ciorapi; 2,920 ismene; 2,852 servete; 1,948 perechi obie: 1765 cearcacuri⁵⁾ 1,687 prosópe; 489 fetie de perina; 56 scufe, 28 batiste; 14 siortiuri); — Panza, flanela si postavu, 428 1/2 bucati si 8,664 metri séu coti 13,129 (408 1/2 bucati si 7,971 metri séu coti 12,073 pansa; 15 bucati si 93 metri séu coti 141 flanela; 5 bucati si 499 metri séu coti 29 postavu; 82 metri séu coti 758 dimie⁶⁾ 19 metri séu coti 59 postavu; 82 metri séu coti 128 sucmanu); — Obiecte de asternutu inbracaminte si incaltiaminte, 3291 (710 perne; 634 salte; 360 plapome; 86 pături⁷⁾ 37 scórtie;⁸⁾ 670 mitene; 256 itari⁹⁾ 213 halaturi,¹⁰⁾ 94 pantaloni¹¹⁾ 19 giletce; 8 scurteice; 15 ghebe;¹²⁾ 16 zabune;¹³⁾ 32 bernevici; 15 peptare; 13 caciule; 67 opinci; 35 parchi papuci; 11 parchi pantofi); — Mobile, 458 (426 paturi; 23 lavicere; 2 mese; 2 dormuese; 5 perdele); — Tacamuri de mésa, 500 (210 linguri; 128 furculitie; 162 cutite); — Vasa de metalu, 63 (17 lighiene, 11 ibrice; 10 tinichiele de apa; 5 tigai; 11 óle de tuciu; 2 cratitie; 7 caldarusi de adaptu caii); — Vase de pamentu, 1,350 (311 talere; 352 strachini;¹⁴⁾ 321 cáne; 36 óle; 10 borcane; 18 sticle; 302 pahara); — Vasa de lemn, 379; (133 putini; 81 donitie; 9 butóie; 81 copai; 5 hardae; 62 dihoritie; 2 vedre; 6 galeti); — Piei de miel 89; — 1 cruce cu 11 diamante; — Biblii, 32 exemplare; — „Dumbrava-Rosie,” 50 exemplare; — etc. Mai sunt alte ofrande oferite in numeru neinsemnatu, dar, care sunt trecute pe luni, in tabelele alaturate. (Va urmá.)

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Din Banatu. — In Februaru a. c. ne venise o corespondentia dela Timisió'a, relativa la pericolulu ciuimei, care spariase pe atuncea tóta lumea européna. Causele nóstre nationali in sensulu strictu, nu ne lasara spatiu spre a o publicá sub durat'a ciuimei din Russi'a. Astadi vinu sciri despre o noáa eruptiune a ciuimei in acelési tienuturi russesci. Asia revenimu si noi la acea corespondentia.

Diariulu „Temesvarer-Zeitung“ in Nr. 34 avuse o corespondentia dela Orsióv'a, in care se dicea, ca Romani'a si Serbi'a ar fi inchisu graniti'a de catra Bulgari'a prin cordonu sanitaru, (carantina), éra de aci deduce, ca si gubernulu austro-ungaru au recunoscutu necesitatea de a luá mesuri sanitare conforme cu cele luate de statele vecine, de unde s'ar cunósce ca se va impiedecá latirea bólei in patri'a nóstra. De aci incolo coresp. dela „T. Z.“ insira unele absurditati, ca venindu niste cara russesci spre a trece in Bosni'a (sic) pe la graniti'a austro-ungurésca, candu au vedutu carausii ca mediculu ese spre a stropi carale cu acidu carbolicu, carausii (numiti in Russi'a pahonti) au inghenunchiatu cu tóta umilinti'a, cá si cum acela ar fi fostu unu actu religiosu. Vede ori cine, ca tóta acést'a fabula este

inventata numai spre a insultá pe muscali si ritulu orientale. Déca ar meritá defaimare ceva in casulu de fatia, apoi acela este metodulu primitivu alu respectivulu medicu, carele crede, ca prin simpl'a stropire cu pama-tufulu preste cara si vite, se póte departá pericolulu ciuimei. Déca acelu medicu nu va luá cu totul alte mesuri spre a impiedecá latirea contagiului, atunci este vai de tiéra. Se pare ca acelu medicu n'au vedutu in viati'a lui carantina, nici n'au cetitu vre unu regulamentu, dupa care sunt tractate obiectele si persónele venite din regiuni infectate de ciuma. Asia vedemu cá s'au tramisu dr. Knöpfler cá se controledie mesurile de carantina luate in Romani'a. Ne-ar placea se scimu, de unde cunósce densulu regulele carantinei, cá se póta controla pe cele romanesci cu bunu rezultat?

Ne aducemu aminte, ca in an. 1849 se aflá in Turnu-Severinului trei medici eminenti, tramisi din Vien'a de catra consiliulu de resbelu cu missiune de a cercetá carantinele Romaniei si ale Turciei; inse cine ar crede, cá acei trei medici s'au facutu de risu, numai prin cateva intrebari puse mediculu din carantina locala. Regulele carantinei si esecutarea lonu nu se in-vatia pe la universitati, decatu numai din praeca.

Alarmulu ce dau diariile asupra ciuimei si fric'a ce au coprinsu pe ómeni din caus'a ei, nu se póte justificá. Déca acea epidemia este in adevéru cium'a orientala, precumu se si pare din simptomele cunoscute, apoi tocmai nu trebuie se ne tememu asia multu de ea. Este adeca sciutu, ca contagiulu (molim'a) ciuimei este ficu, (dar prin miasme nu se póte lati? Red.) si pentru aceea se si póte localisá si opri prin inchiderea tienuturilor infectate si oprirea ómeniloru de a nu veni in contactu cu ómeni prepusi cá ciumati. Cordónele sanitare si carantinele, care durara preste 100 de ani in Austri'a, au probatu in de ajunsu adevérule acesta. Apoi prin viatia cumpetata, prin spalarea corpului si vestiminte curate, potemu sperá preservativ'a cea mai buna. Pentru ce dara atata spaima, atatea strigari si vaiete si numerulu exageratu alu mortiloru, care nici decumu nu póte fi esactu? Ómenii inse in epidemii au pasiunea de a numerá tóte casurile de mórte intre cei muriti de epidemia. Se nu stamu inaintea poporulu cu ból'a din secolii trecuti, numita mórtea négra, nici cu cium'a din Banatu din an. 1738—39 si cu cea din Transilvani'a, pentru ca pe atunci ómenii nu cunoscéu contagiulu. Astadi ómenimea sta multu mai bine in privinti'a acést'a, ér' anume in catu pentru Romani'a, credemu ca suntemu bine informati, cumca gubernulu ei dispune de unu personalu deprinsu in regulele carantinei; densulu isi va face datorinti'a si prin aceea ne va scuti si pe noi vecinii Romaniei.

— Dev'a la 3 Aprile, 1870. „Nulla dies sine linea,” dice unu proverb latinu, si abia am potea aflá o mactima mai aplicabile la funestele si tristele imprejurari, intre cari suntemu noi romani din Austro-Ungari'a, decatu acestu fatalu adevéru. In vieti'a ómeniloru singuratici susu citat'a maxima este de a se picepe ad litteram et sensum, éra in vieti'a natiuniloru, a popólorulu si a tieriloru, acést'a aplicatiune se reduce singuru la momente pipaibili de o miscare óre-care, buna séu rea asia, ca dupa regulele logice conclusionéa dela mai pucinu la mai multu, de aceea si natura, miscare si facultate, se póte admite. Nu voiu deci se aplicu tes'a din fruntea acéstei scrisori la cate unu singuru individu, ci la noi la toti, cá romani, cá patrioti, avendu chiaru si convictiunea, ca pentru line'a ce ni s'a trasu preste ochi de o mana nemernica, inca n'o se perdemu vederea si n'o se ne inglodamu noi toti in noroiulu, din care inghenunchiatu se strigamu: „ticalosu Maria ta, éta nemerniculu meu capu plecatu, cá sabi'a ta otielita se nu mi'lu taie.“

Dupa acéste consideratiuni credu cá ve veti mirá cum vinu eu se scriu, chiaru in materi'a referatulu meu, despre adunarea generala ordinaria a comitetulu municipalu din comitatulu Hunedó'r'a, si cum mactimele de susu se potu aplicá la cele ce s'au petrecutu in acestu comitatu romanisatu*). Deslegarea urméza de locu, — si pentru cá se nu intindu vorb'a, voiu margini expresiuniile, si voiu condensa obiectele pre cátu se póte, in termini scurti, fara frase si fara color, intrunindu cá intr'unu micu simbure, numai essenti'a faptelor.

In 2 Aprile a. c. s'a deschisu adunarea generale a comitetulu, cu formalitatile usitate. Dupa pucine lucruri neinsemnate a excelatú acést'a intrunire intru a probá si mai lamuritu, cá consecenti'a nu este partea constitutiva a insusiriloru ei, fia privita din punctu de vedere alu ecuitatei, alu logice, séu alu legalitatei chiaru. Spre a ilustrá acést'a enunciatune este de ajunsu a citá doue casuri analóge, cá ou cu ou asemeni, cari ambe s'au pertractatu si decisu in acést'a siedintia. Una fu caus'a substitutiunei de notariu cercualu in Vati'a, si alt'a, substituirea de notariu cercualu in Branisca. In cea dintaiu, conformu dispositiuniloru legei comunale, reprezentantii au alesu de notariu substitutu pe unu individu cu numele Munteanu, care are esamenu de calificatiune, inca de la disolvatulu municipiu alu Zarandului, care anecandú-se la Hunedó'r'a, a trecut cu drepturile si immunitatile, precum si cu sarcinele sale. Pretorele cerculu inse, desconsiderandu indreptatirea legala de substitutiune a reprezentantiloru cerculu notarialu, n'a admisu intrarea in functiunea de substitutu a lui Munteanu, ci din volnici'a sa propria, a substituitu pe unu altu individu, cu numele Weress, care n'are atestatu de calificatiune prescisu de lege pentru notari, — si in mani'a recurselor facute la ministeriu, comitatulu nici cu acést'a ocaziune n'a satisfacutu legei, dreptatiei, si ecuitatei, de si a trecut unu anu de dile, de candu se traganéza cestiunea. In casulu alu douilea de la

Branisca, facéndu-se alegere de notariu, fiindu intratu protestu in contra alegerei, pretorele n'a introdusu in oficiu pe alesulu notariu, ei chiar' pe acela l'a substituitu care a primitu mai pucine voturi la alegere, éra comitatulu Hunadórei sustine acést'a dispositiune si intocmire pretoriale pana la resolvirea cercetarei asupra protestulu. De sine se intielege, cá cercetarile si dispositiunile ce au se urmedie asupra loru, se facu si datédia totu-dé-una dupa calendariulu grecescu candu e vorba, de a nu poté suci legea si a-o schimosi asia, cá se nu ésa dreptate si pentru bietulu romanu.

Et nunc ad fortissimam venio causam! Dintr'unu incidentu alu raportulu prefectulu Pogány cátre ministerulu de interne, acesta a emisú o fulminanta dispositiune catra municipiulu Hunedórei, in materi'a substituirei oficialiloru municipali prin vice-prefectulu. Materi'a insasi pucinu ne interesédia, pentrucá noi romani de asta-data nici nu usamu de dreptulu de a potea substitui séu nu, si nici nu suntemu indusi in ingrijiri grele, cá se declaramu ori se primimu asemenea substituire; — deci intru a combata ordinulu ministrulu, deputatulu contele St. Kunn a esitu cu unu atacu altmintrelea bine combinatu, de órece era atinsa si persón'a sa in amintitul raportu alu prefectulu Pogány si capulu acéstiua in presentia intregulu comitetu, acusandu'lu expresu de partialitate culpabila, si de mistificare malitiósa, — si acestu atacu inversunatu, prefectulu sub dreptulu neresponsabilitatii sale cátre comitetu s'a marginitu a-lu declará simplu cá'lu respinge.

Nu se póte inse, cá acést'a opera-scandalu, se nu capete coróna multu mai meritata, decatu ce i se cuvine. Nici una singura voce ungrésca nu s'au aflatu, cá se apere macaru cu argumente paliative pe prefectulu in strimtorare; romanulu inse athletu in a ajutá pe nenorociti, chiaru si déca i sunt adversari, de altmintrelea indemnatu de singurulu seu zelu, fara scirea si consentimentulu nici alu unui altu romanu, — a primitu nobilulu rolu de apararea prefectulu, unu distinsu barbatu alu acéstu comitatu romanu, pretinsu conducetoriu. Densulu cu nobila abnegatiune a cercatú a restabili inviolabilitatea scaunulu presidialu. Ei! tréca! Dara unu singuru motivu ce a reclamatu intru aparare, a trecut prin osu . . . pana la meduva. . . Astadi candu noi Romani tipamu de usturimea greleloru nedreptati ce ni se facu in tóta diu'a; astadi candu ni s'au confiscatu tóte drepturile legali, din dreptulu naturale; asta-di, candu originea si eterna nóstra nationalitate genetica ni se denéga; asta-di candu toti romani cu unu sufletu si unu cegetu ne mai potendu inadusi sentimentulu dorei cá se nu'lu descopere la insasi sacr'a persóna a monarhulu; asta-di candu dupa tóte acéste, gubernulu magiaru a prezentatu camerei primitóre cu entusiasmu taiarea si erterminarea limbei romane; astadi . . . acelu barbatu romanu declara susu si tare, cá elu este cu totu respectulu si cu tóta increderea in gubernu, care a tramisu aici si sustine pe prefectulu Pogány.

Póte fi incredintiatu d. Dr., cá Pogány i va fi socotitu de amici, Dómne me padiesce; de adversari, — grígea mea. — Védi domnule redactore, ce grósa linia avemu se notamu din acést'a ocaziune, — se o punemu la dosariu!

Prefectulu Pogány va fi potendu meditá, cá adversarii sei magiari n'au uitatu de originea lui cea románésca si'lu considera cá pe unu síérpe romanu, intratu in ól'a cu lapte a magiarismulu. —

Unu peregrinu.

Sciri diverse.

— (Concertulu micstu) pe care l'au datu cele trei reunimi de cantari din locu in séra de 8 Aprile a. c. in favorulu nefericitorulu inundati din Szeghedinu, a reusitu fórté bine, atatu cu privire la succesulu seu musicalu, catu si materialu.

Sal'a teatrulu, de si pentru sér'a aceea pretiulu locuriloru au fostu urcatu, era plina indesuita. Logele erau ocupate de totu ce are societatea sibiana mai distinsu si mai elegantu; nu mai pucinu alesu a fostu si restulu publiculu din parterulu numerotatu.

Concertulu, a caruia programa a constatu din 12 numere, a fostu introdusu de catra Societatea de musica „Musik Verein“ prin unu oratoriu de Felix-Mendelsóhn-Bartholdy. Ór'a inaintata in care scriemu aceste linii, nu ne permite a intrá intro recensiu detaiata a întregi programe. Ne marginimu deci a face cunoscutu publiculu nostru cetitoru, cá bucatile esecutate din partea Reuniunei romane de cantari au fostu fórté bine aplaudate. Piesele esecutate au fostu: Reintórcerea victoriósa“ coru de H. Bianchi si „Hor'a Severinulu“ de L. Wiest.

In catu privesce duetulu: „Canteculu paseriloru“ de A. Rubinstein, cantatu de d-n'a Ana Moga si bar. Elen'a Popu, apoi elu a fostu fara contradicere margaritariulu musicalu alu concertulu de a séra. Acést'a o au probatu freneticele aplause ale intregulu publicu, care in parte mare cu pucine dile inainte de acést'a avusese ocaziune se asculte si se aplaudedie pe celebr'a concertista Charlota Patti, si care avea deci cause se fia rezervatu si dificilu in aplausele sale. Vocea dulce si doiósa a celor doue priveghitóre romane a sciutu inse a se furisia in ánimile ascultatoriloru, pentru cá se le misce si se le constringa a le dá cu incantare si placere tributulu convenitu. Suntemu mandri si recunoscetóri pentru succesulu avutu, si felicitamu din sufletu pe ambele cantareti pentru nedisputatulu triumfu pe care l'au reportatu vocea loru románésca.

¹⁾ Malaiu, (in Dict. acad. mellaiu), aci semnifica farina de meu-milium, sau de papusioiu, cucurudiu.

²⁾ Grisu, pasatu de grâu.

³⁾ Izlaz, islasu, slav., campu de pascutu, pasiune, locu de pasiune, in Ardélú se dice si contenitu.

⁴⁾ patrate, patrangule.

⁵⁾ Lepedee, lincióle.

⁶⁾ Prosopu, prosopiu, grec.; stergariu, stergura cu care te stergi pe fatia si pe mani etc.

⁷⁾ Panura ii dicu in Ardélú.

⁸⁾ Aci semnifica straiu (stragulum, i), tiolu, coperta, cu care coperi unu patu, ori unu calu.

⁹⁾ Aci semnifica covoru, tapetu, inse tieranescu, manufactura de casa.

¹⁰⁾ Dincóce de munti se dice cióreci (in Dict. acad. Liçari).

¹¹⁾ Ceea ce dicu nemtii Schlafrock, turc. halat, se apropie de ung. hálai, háló ködmöny.

¹²⁾ Aci = ismene.

¹³⁾ Camu ceea ce este dincóce de munti guba, síuba, gluga lunga, mantelu tieranescu.

¹⁴⁾ Camu ceea ce este si tiundra, sumanu, zeche, dara mai scurta.

¹⁵⁾ Tacámu este a se pron. pe nasu, cuv. turc. servitiu de mésa, cutite, furculitie etc. etc.

¹⁶⁾ Blide.

*) Romanisatu? Au nu totdeauna fusese elu romanescu? Au nu se numesce elu de catra chronicari Valachia transilvanica? Intréba cu totu respectulu. Redactiunea.

Convingerea noastră este: ca cei ce știu să cânte Asia de bine și de frumos, precum au cântat asera nemții, românii și ungurii, fiacare în limbă a mamei lor iubită, nu voru încetă nici de aci înainte a 'și cultivă fiacare în parte limbă și cântările lor nationale, în neazulu tuturor proiectelor unificatoare de limbă a ministrului de culte și instrucțiune din B.-Pest'a. Suu cuique! trebuie să fie parolă nu numai a nationalitatilor conlocuitoare în această patriă, dar și a guvernului și atunci armonia și buna înțelegere între guvernati și guvernatori nu va mai fi o speranță vană.

— (Ofrande pentru Szeghedinu.) M. S. R. Domnulu Carolu I și august'a sa socie Elisabet'a au oferit sum'a de 2000 franci în favorulu nenorocitorulu dela Szeghedinu. Asemenea au daruit și Efori'a spitatorulu din București sum'a de 1000 fr. pentru orfelinatul cetății inundate. Sum'a colectată în capital'a României prin inițiativ'a d-lui thipografu Weiss se urca dejă peste 8000 fr. cari au și fostu tramisi la destinațiunea lor.

Pre langa sum'a aratată în Nr. 21 alu „Observatoriului” au mai încursu încă la redacțiunea noastră pentru acelasu scopu sum'a de 2 fl. v. a. dela d. Const. Morariu preot și soci'a sa Elen'a, din Toporouti în Bucovin'a.

— (Venitulul primulu concertu) arangeatu de către ambasadorulu austro-ungaru la Parisu comitele Beust, în favorulu Szeghedinulu au datu sum'a de peste 20.000 franci.

— (O milionară că nihilista.) Intre cei ce au fostu arestați cu ocaziunea turbarilor ultime din Chievu se afla și o feta că de 20 ani, care este fiică milionariulu fabricantu Ivan Malcev în ale carui fabrice lucra peste 20.000 lucratori. Totu în castelulu dela Chievu se mai afla închise și comtes'a Panin și fiică generalulu Gersfeld.

— (Datini de ale Zulu-Cafriloru.) Unu missionariu din țier'a Zuliloru a ținutu în Londonu unu interesantu discursu în privinț'a datinelor popululu, cu carele pörta acum Angli'a resbelu. Elu ne spune, că la acestu popor capulu familiei are cea mai mare bucuria, candu femeia sa nasce o feta. În casulu acesta elu are mari prospecte, a-si redobandi prin vinderea ei sum'a în naturale, cu carea si-a cumperatu nevastă, seu dora a realisat pre langa această suma și unu cascigu. La Zuli femeile ingrigescu de lucrulu campului, ăr barbati în economi'a casei nu se ocupa, decâtu numai de mulșulu vaciloru. Femeiloru le este opritu sub pedepsă de mörte a pune man'a pe vaca. Colibele sunt facute de nuiele și paie, și fie-care femeia si-are cas'a sa separata. În midiuloculu casei este asediatu cuptoriulu, din carele ese fumulu pe usia, dupace mai antaiu s'a preumblatu cătuva timpu prin casa și pre langa ochii celoru ce se gasescu acolo. Zuli credu în emigratiunea sufletelor și tienu, că acestea intra dupa mörte în sierpi. De aceea sierpii se privescu de santi, și poporul li se inchina.

— (Cutremuru de pamentu.) Precum afla „Times” din Londonu, în 22 și 23 Martiu au fostu în Persi'a de nordu unu cutremuru de pamentu, care au caudiatu stricaciune în mai multe localitati și au nimicitu doue sate. Cu acea ocaziune au peritu apröpe la 1100 ömeni.

— (Agratiari.) Atentorele Passanante a fostu agratiatu la munca silnică pe viția. Asemenea a fostu agratiatu din partea actualei presedinte alu Republicei franceze cunoscutulu publicistu Rochefort.

— (O frumoasă cugetare a lui Montequieu.) Dupa calatori'a sa facuta în Europ'a elu dicea: „Germani'a e facuta că se calatorescu, Itali'a că se siedi, Spani'a că se iubescu, Angli'a că se meditedi,

Elveti'a că se te preumblu și Franci'a că se traiescu acolo.”

— (O scena în omnibus.) Unu domnu se urca într'unu omnibus; vis-à-vis siedeă o dama, care prin chiaru-obscurulu velulu cu care i era acoperita feta i se paru ca este teneră și frumoasă. — Pentru ce porti velulu, dómni'a mea, o întreba noulu venit, dupa ce i succese a o angajă într'o conversatiune interesanta. — Pentru că se me apară de privirile barbatiloru. — Dar' pentru noi este cea mai mare placere a potea admiră o feta frumoasă. — Dă, până candu cineva nu este insuratu. — Ei bine, dise elu cu voce firma, eu nu sunt insuratu. — Intr'adeveru? ilu întreba densa și isi descoperi feta, pentru că elu se'și vedea pe sócra-sa! Tablou.

— (Bibliografia.) „In Munti”, este titlulu unei scene dramatice, care se va jucă în institutul superioru de fete dela monastirea Ursulinelor din Sibiu cu ocaziunea iubileulu nuntii de argintu a Maiestatiloru Lor. Acestu dramoletu este compus în limbă germană de rectorulu institutulu d. Carol Horn, traducerea în românește este facuta de prea bine cunoscutulu nostru colaboratoru d. Petra-Petrescu. Traducerea românească s'a reparatu în brosiura separata din „Scól'a române”, fasciör'a VI pro Martisoru a d. V. Petri.

Literariu.

— Resbelulu orientale ilustratu de prof. dr. A. P. Alessi și prof. Massimu Popu. Gratiu 1879.

La întrebările ce ni se facu despre esirea acestui opu ne aflam în pozițiune de a informă pe on. publicu prin reproducerea scrisörei dlui editoru P. Cieslar de coprinsulu acesta:

— Gratiu în Febr. 1879. — Prea stimatö Domnule! Dupace mi a succese, dupa ostenele enorme și jertfe colosale în bani, a thipari în editiune nouă fasc. II, care a fostu confiscata, trimesei indată la on. D-vöstra adresă fasc. aparute până acum, și credu că ve aflați în posesiunea fasc. I—V. Fasc. VI și VII, se voru trimite în scurtu timpu inse numai aceluora, cari au satisfacutu condițiiloru abonamentulu. Nu mi e nici decum posibilu, dupa enormele perdede pecuniare, ce mi le a causatu confiscarea, se tramiu urmarea fără platire în curendu; de örece facu pe fiacare atentu, că premiulu gratis ilu dau numai aceluora abonati, cari celu multu până în 28 Martiu voru fi platitu. Comandele mai departe, nu le mai voi potea consideră de örece acum thiparescu unu numeru micu de exemplarie, care indată se voru trece, de örece infrumsetiezu opulu mai bine, decum am promis în programa. Eu abstragu dela ori-ce cascigu, fiindu castigulu dupa perdede ce le amu avutu până acum, a devenitu numai ilusiune, și imi dau ostenele a multiami pe acei abonati, cari chiaru dela inceputu mi-au daruit increderea lor, și nu mi-au retras'o nici cătu a duratu paus'a provenita din confiscare, și voi a le documentă că nu s'au increduti unu nedemnu, ci unui barbatu, carele au avutu și are de cugetu a inbogati literatur'a romana cu opuri bune. Luandu-mi libertatea a ve face atentu la această, amu cea mai viua speranță, că si D-vöstra imi veti sprijini din poteru întreprinderea și imi veti ajută la realizarea ei.

Cu töta știm'a

Paul Cieslar.

Din alte informatiuni aflam, că până acum au esitu optu fascicule din această istoria interesanta și că ilustrațiunile sunt frumoșe. Pretiulu fiacarei fasciöre este de 40 cr. = 1 francu. Asia 10 fascicli (brosiuri) facu 4 fl. v. a. Pretiulu se trimite d-lui Cieslar la Gratiu.

Post'a redacțiunei.

Brasiovu, 18/30 Martiu. Ne întrebați, ce înțelegem noi prin pasquilu. Acea înțelegere töta lumea civilisată: Ori-ce vetamare de onöre de caracteru privatu ori-ce calumnia (cleveța), defaima (hula), infamiã aruncata cuiva în scrisu, cu scopu de a'i stricã și a'lu de-

gradă înaintea lunei, prin thipariu, (chipuri, caricaturi); fora că auctorulu, redactorulu, editorulu, se aiba curagiulu de a se numi pe sine, a dá facia cu cei defaimati și cu töta lumea onesta. Acesta este pasquillulu și cei ce ilu facu și ilu propaga, trecu de ömeni poltroni și infami.

Numele pasquillu se trage dela unu cismariu (ciobotariu, pantofariu) cărpaciu, anume Pasquino, care traise la Rom'a în secol. alu 16-lea. Acela isi avuse lucratori'a și bolticic'a sa în coltiulu palatulu Orsini, și era cunoscutu de omu glumeti, minciunosu și pacalitoriu, dara poporul ascultă cu placere secaturele și cum se dice în Romani'a, palavrele lui. Mai tardiu se desgropă și ridică totu în acelu locu una statua antica. Plebea Romei, cam totu Asia de glumeti și bajocörosa, că si de ex. cea din București, nu uită că acolo stetese și dughen'a lui Pasquino; deci incepu se lipesca pe acea statua diverse batjocuri, satire, sententii humoristice asupra evenimentelor dilei, imitandu pe ale lui Pasquino, precum le imitadia și astadi multe foi satirice, cu acea differentia numai, că cele mai multe moderne sunt nesarate, sarbede și ne-calite, lipsite de ori-ce gustu estheticu. De aici apoi s'au disu pasquinade sau pasquille și pasquillant. Dara încai acestea în țeri civilisate au redactori și editori anumiti, cari sunt responsabili înainte tribunaleloru pentru calumni și infami.

De altumentrea urme de pedepse pentru calumni anonime se afla chiaru și în legile antice, căci nici-unu popor civilisatu nu a înțelesu libertatea Asia, că se fia cuiva permis a musicã pe furisui, nici a comite assassinatu morale. În legile din cele 12 table ale Romei calumniatori anonimi erau pedepsiti cu mörte, era sub imperatori auctori anonimi de pasquile (libellus famosus) erau declarati dupa legi de infami, isi perdeau dreptulu de a potea fi martori în vreo causa a cuiva, li se dictă și pedepsa trupesca sau deportatiune (exiliu), cum i s'a intemplatu și lui Ovidiu, în fine pentru crima de lesa-maiestate isi perdeă și capulu. Legile adeca presupunea, că celu ce scie vreo crima despre altulu, trebuie se aiba și probe juridice, documente autentice, era daca nu le are, se taca. În legistatiunile moderne europene pasquillele sunt considerate numai că injurii calificade, și pasquillantii ori candu potu fi descoperiti, sunt supusi la pedepsă a închisorei pe mai multe luni, sau si ani, în mesur'a în care au voitu ei se faca altora reu prin minciunile și clevețele lor infame.

Nr. 134—1879 mat.

(67) 1—3

Edictu.

Dupace Georgie Bosdocu gr.-cath. din Vestemu, pribegindu în Romani'a, si-a parasitu de 3 ani legiuit'a sa muiere Ev'a Pop'a gr.-cath. ărași din Vestemu, și nu se scia locul ubicatiunei (afłarei) aceluia: se provöca prin această, că în terminu de unu anu si o di se se presenteze înainte subscrisulu Foru matrimoniale, că-ci altcum caus'a divortiale urdita de muierea sa în contra-i din motive basate pre Canöne, se va pertractă și decide si în absentia lui, dupa SS. Canöne ale Bisericei gr.-cath.

Sibiu, 5 Aprilie 1879.

Dela presidiulu Forulu matrimoniale gr.-cath. de I Instantia.

Ioanu Russu,
protopop. preot.

„ALBIN'A”

Institutu de creditu și de economii.

În sensulu conclusulu adunarii generale a societatii nostre din 28 Martiu a. c. Nr. I, alu siéselea cuponu dela actiunile institutulu nostru scadietoriu la 1 Iuliu 1879 se va rescumperă dela susu numit'a di la cass'a noastră în Sibiu cu 9 fiorini 50 cruceri. Si până atunci se rescumpera acelu cuponu la cass'a noastră de adi incolo ori-candü, pre langa subtragerea intereselor pe timpulu încă neesperatu.

Sibiu, 5 Aprilie 1879.

(68) 1—3

Directiunea institutulu.

The'a

antiarthritica și antirheumatica alui

WILHELM

curatitöre de sange spre a se folosi în ori-care anotempu că singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1868.	Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. ascurata contra falsificării. Vien'a, 28 martie 1871.
--	---	---

The'a această curatitöre organismulu întregu, strabate părțile întregulu corpu si folosindu-o că beutura departeă dintr'insulu töte materiile stricaciöse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, böla englezesca, si a altoru böle încheite incurabili, ale ranelor, cari puroieza ne închetatu, ale böleloru genitáli și bubelor, ale sgrabuntielor pe trup si în față, ale petelor, bubelor si-philitice.

The'a această au produsu rezultate forte favorabili mai alesu în inflatöre de ficatu și de splina, cum si în greutăți hemoroidali, în doreri

de nervi, de muschi de încheiaturi, de udu, poli-tiuni, impotentie, surgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bölele scrofulöse, inflatur'a ghindurilor se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu în Neunkirchen langa Vien'a.
Wocheiner Feistritz (in Carniolia), 1 oct. 1872.
On. Dle! Mai am ărași trebuința de vreo trei pachete din the'a dtale curatitöre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica și antirheumatica a lui Wilhelm curatitöre de sange” m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitöre de sange cu receperea plății prin posta.
Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu în Neunkirchen langa Vien'a.
Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asi fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatore „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitöre de sange” asi fi scapatu de multu de o böla vechia si asi fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetätii mele. Pau' acum am trasu acestu midilocu nepretiu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a'mi tramite cu întörcearea postei 12 pachete pe langa receptiunea plății. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu în Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.
Se mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitöre de sange a lui Wilhelm” precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai poicu existe. Cu töta știm'a

Florian Haselsteiner,
Nr. 43 în Klosterthal.

Preste puçinu va urmă continuarea epistoleloru de recunoscința, fiindu preste potința a le publică dintr'odată pe töte.

Se ve feriti de falsificari și insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din aföra pe pachetu, pentru că se nu fia insielatu prin falsificări.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitöre a lui Wilhelm, se pote trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitöre de sange în Neunkirchen langa Vien'a, seu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu în 3 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire în diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitöre de sange a lui Wilhelm se mai afla în:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciante.
Abrud: F. Tones & Comp.
Bistriua: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.
Orastia: Carol Reckert, apotecariu.
Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.
Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.
Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.
Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu.
Feldiöra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ilia, C. Hoffinger, apotecariu.
Osiorheiu: Max Bucher.
Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.
Ba'a mare: I. Horacek, apotecariu.
Aiudu: August Binder, apotecariu.
Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.
Romanu (Moldova): Josef Dannfy, apotecariu.
Sediöra: Josef B. Teutsch, comerciante.
Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.
Huniadöra: Fried. Acker, apotecariu.
Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu.
Ocna (la Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.
(23) 34